

Handboekje der wellevendheid, voor school en huis

<https://hdl.handle.net/1874/236454>

mm 13473

Vak 157

ALV

HANDBOEKJE

DER

WELLEVENDEID,

VOOR

SCHOOL EN HUIS.

TWEEDE STUKJE.

VIJFDE DRUK. — 9e en 10e Duizendtal.

5

ZWOLLE,
ULICK.

ALV
Vak 157
5
2
HANDBOEKJE

DER

WELLEVENDEID,

VOOR

SCHOOL EN HUIS.

~~~~~
TWEEDE STUKJE.

VIJFDE DEUK. — 9e en 10e Duizendtal.

BIBL. CONV.
O. F. M.
WIJCHENS

s-BOSCH — ZWOLLE,
W. VAN GULICK.
1887.

WELLEVENDEID.

De mensch die wèl wil leven, moet de plichten, welke op hem rusten, zoo goed mogelijk vervullen.

Iedereen heeft drie soorten van plichten, waaraan hij niet mag te kort komen, wil hij aanspraak maken op ware wellevendheid : plichten jegens God, zijnen Schepper, jegens zichzelf en jegens zijne medemenschen, die hij, als kinderen van éénen Goddelijken Vader en vrijgekocht door het Bloed van onzen Zaligmaker Jezus Christus, als zijne medebroeders en zusters moet beschouwen en beminnen.

Hoe meer wij ons dus er op toeleggen, de regels en voorschriften der wellevendheid op te volgen, hoe meer wij ons aangenaam zullen maken aan God en de menschen ; aan God, omdat Hij ons beveelt onze naasten te beminnen als ons zelve ; aan de menschen, omdat wij al ons doen en laten ten hunnen opzichte zullen inrichten om hen te behagen. Dan volgen wij tevens het voorbeeld van

het Goddelijke kind Jezus, die met de jaren, zooals de H. Schrift zegt, ook toenam in behagelijkheid bij God en de menschen.

De Liefde moet alzoo de grondslag wezen voor het gedrag des Christens in den omgang met zijne medemenschen; het is niet voldoende, dat hij alleen de regels der burgerlijke wellevendheid in acht neme, volgens welke men dikwijls aan alle verplichtingen meent te hebben voldaan, al verbergt men ook niet zelden verachting of onverschilligheid, ja zelfs haat onder de beleefdste vormen, de menigvuldigste betuigingen eener gehuichelde wellevendheid en schijnbare hoogachting. Zijne wellevendheid, welke zich ook vertoont in de opvolging van de gewone voorschriften der burgerlijke beleefdheid, is inderdaad de uitoefening van de schoonste christelijke deugden: geduld, zelfverloochening, nederigheid, zedigheid, zachtmoedigheid, in één woord liefde.

De nauwgezette opvolging van de voorschriften der wellevendheid, de waakzaamheid, welke wij op ons gedrag en onze handelingen uitoefenen om niet voor ruw, onbeschaafd, voor iemand die geene opvoeding heeft genoten, te worden gehouden, ge-

wennen ons aan en vergemakkelijken ons die veel strengere waakzaamheid, waarmee wij ons hart en onze zinnen moeten bewaken.

Uit dit alles blijkt ten duidelijkste, hoe belangrijk, hoe noodzakelijk het is, zich reeds vroeg met de eischen der burgerlijke wellevendheid bekend te maken. Zij is niets anders dan die broederlijke liefde, welke het Evangelie ons voorschrijft: Doe aan anderen niet, wat gij niet wenscht, dat men u aandoe; maar doe hun, wat gij wenscht, dat u zelven gedaan worde. Zij werkt gunstig op de maatschappij, doordat zij de menschen leert, elkander met achting en toegenegenheid te bejegenen; zij is de bron der goede verstandhouding in 't bijzonder, van orde en vrede in 't algemeen.

Plichten jegens ons zelven.

Het lichaam.

De mensch bestaat uit twee deelen: uit ziel en lichaam.

De Catechismus leert ons, wat wij hebben te doen en te laten, om onze onsterfelijke ziel zuiver en onbevlekt te bewaren, opdat zij waardig worde, eenmaal onder het getal der zalige geesten te worden opgenomen.

Over de plichten, welke onze heilige Godsdienst ons oplegt, welke wij jegens onzen almachtigen Schepper hebben te vervullen, zullen wij daarom hier niet in 't bijzonder spreken.

Het lichaam, ofschoon het sterfelijke deel des menschen en dus van veel minder waarde dan de door het allerheiligste Bloed van den Zone Gods vrijgekochte ziel, eischt evenwel ook verzorging, echter geene vertroeteling.

Ook omtrent zijn lichaam heeft de mensch plichten te vervullen, welker niet-inachtne-
ming de schromelijkste gevolgen kan na zich slepen. Hoewel er in het eerste stukje terloops al op het een en ander is gewezen, zal het toch goed zijn, nu in 't kort meer bepaaldelijk de aandacht op sommige punten te vestigen.

Aan de houding des lichaams erkent men licht den welopgevoeden mensch. Hierin wachte men zich voor alle gemaaktheid en overdrijving. Het zou bespottelijk wezen, als de jeugd zich een ernst aanmatigde welke alleen den ouderdom past; maar niet minder belachelijk maakt zich de meer bejaarde, als hij nog in alles den jongeling wil uithangen.

In de eerste plaats zij men altijd daarop bedacht, dat in al ons doen en laten zedigheid en nederigheid uitblinken. Daarom spele men nooit den zonderling; men blijve bijv. in een gezelschap niet staan, als allen zijn gezeten, of omgekeerd.

Staande, sta men recht op zijn eigen beenen en leune niet tegen den muur of hange met zijn lichaam over de leuning der stoelen. De beenen houde men niet ver van elkaar, noch de voeten binnenwaarts, maar men plaatst het linkerbeen eenigszins vóór het rechter, tamelijk dicht aaneengesloten, zoodat de linkerhiel tegen het midden van den rechtersvoet kome.

Zittende, zij men vooral daarop bedacht, de beenen niet kruiselings over elkaar te slaan of ze heen en weer te laten slingeren; de knieën niet te ver vaneen of te dicht

aaneen te houden. Ook wachte men zich eene ongemanierde uitgestrekte houding aan te nemen; een gedeelte van de zitplaats zijns buurmans in beslag te nemen, of zijne plaats zóó te kiezen, dat men een ander in het geringste hindert.

De g a n g mag ook geene verwaandheid, noch achteloosheid verraden. Men loope recht op, het hoofd noch achter- noch voorover, noch op zij gebogen. Met de armen zwaait men niet, alsof men de menschen van zich wil afweren, maar laat ze ook niet als een paar stijve stokken langs de zijden hangen. De schreden neme men voorts niet te groot, echter ook niet zoo klein, dat men meer zou schijnen te trippelen dan wel te loopen.

Het g e l a a t, terecht de spiegel der ziel genoemd, mag ons niet anders doen schijnen dan wij inwendig zijn. Bedaardheid en lief-talligheid behooren er op uit te blinken; het vertoone geen gemaakten ernst, noch lichtzinnigheid of onbeschaamdheid.

Is ons hart wèl geplaatst, dan zal onze deelneming in de vreugde en smart van onzen evenmensch zich vanzelf op ons ge-laet toonen; dan zullen wij niet lachen en schertsen in tegenwoordigheid van hen die treuren, en de opgeruimdheid van een ge-

zelschap zoo min mogelijk door onze minder opgewekte stemming storen.

Het h o o f d dient niet om een toestemmend of ontkennend antwoord te geven op de vragen, welke men ons doet; noch minder om door eenig teeken of eenige uitdrukking van het gelaat misnoegen of onverschilligheid over hetgeen in het gezelschap voorvalt, aan den dag te leggen.

De welgevoegelijkheid en, vooral aan tafel, ook de zindelijkheid verbieden, met de hand voortdurend over het aangezicht, of nog erger, door het haar te strijken. Parelt ons het zweet op het voorhoofd, men gebruike den zakdoek, en niet de handen, om het af te wisschen, na vooraf het gelaat een weinig te hebben afgewend van hem die voor ons staat, of naast ons is gezeten.

In de o o g e n ligt het hart. Moge daarom uit de onzen een ootmoedig en zuiver hart schijnen! In het gebruik der oogen moeten wij uiterst behoedzaam wezen! Iemand die in de wereld verkeert, kan ze niet steeds neergeslagen houden, maar hij wachte zich niettemin, zijne nieuwsgierige blikken voortdurend te laten ronddwalen en op alles te vestigen, wat zich om hem heen bevindt of daar voorvalt. De oogen zijn toch wezenlijk

de deur, waardoor de zonde zoo gemakkelijk en misschien het meeste binnenkomt, om tot het hart door te dringen.

Spreekt men tot anderen, dan sla men de oogen niet ter aarde, maar zie dengene tot wien men het woord richt, vrijmoedig, echter niet scherp aan.

De plaats waar, en de toestand waarin we ons bevinden, regelen niet zelden het gebruik onzer oogen. In de kerk bijv. of onder het gebed houdt men de oogen òf gesloten of terneergeslagen, òf wel op het altaar of eenig ander heilig voorwerp gericht; altoos zoo, dat wij onze aandacht het beste opwekken en gaande houden en daardoor tevens anderen het meeste kunnen stichten. Onder het sermooon zijn daarom onze blikken onafgewend op den predikant gevestigd; verliest men dezen uit het oog, dan loopt men gevaar, dat men zijne oogen ergens anders den kost geeft en zijne aandacht verliest, of ten minste zijne gedachten verstroot.

Neus en ooren eischen onze bijzondere zorg; immers, het is hoogst walgelijk, iemand te ontmoeten wiens onzindelijkheid zich in deze uitstekende deelen van het hoofd openbaart; niet minder onwelveogelijk zou het

wezen, in het rein houden van beide de gevestigde gebruiken uit het oog te verliezen. Daarom zorge men, dat de ooren altijd goed schoon worden gehouden. 't Spreekt vanzelf, dat het in de hoogste mate onbetamelijk zou wezen, ze in tegenwoordigheid van anderen te reinigen, of met den pink of vinger er in te wroeten. Om nadeelige gevolgen te voorkomen, make men daartoe ook nooit gebruik van den kop eener speld of een ander puntig voorwerp, maar bediene zich van eenig daarvoor bestemd werktuigje.

Hoe onmisbaar de zakdoek ook zij, men haalt hem toch niet anders voor den dag dan uit noodzakelijkheid, en gebruikt hem met zoo weinig luidruchtigheid en omhaal mogelijk. In tegenwoordigheid van anderen wendt men het gelaat een weinig terzijde, en vouwt hem onmiddellijk na het gebruik weer ineen. Men blijft er niet mee in de hand zitten noch legt hem op de tafel, den stoel, of de knieën, noch ergens anders, dan waar hij, volgens zijn naam reeds, tehuis behoort.

Het staat hoogst onfatsoenlijk, met den vinger in den neus te peuteren. Vele kinderen evenwel hebben zich deze onhebbelijkheid tot eene gewoonte gemaakt, welke

zij zich niet te spoedig kunnen afwennen, daar zulks niet alleen zeer onzindelijk is, maar ook nadeelige gevolgen kan na zich slepen.

Mond en tanden behooren dagelijks te worden gereinigd. Het te menigvuldig gebruik van een tandenborsteltje kan nadeelig op het tandvleesch werken, evenals sommige tandpoeders; in het gebruik hiervan zij men zeer omzichtig. Nadat men iets gegeten of genuttigd heeft, reinige men zoo noodig dadelijk de tanden; niet met eene speld of eenig ander scherp-puntig voorwerp, en vooral niet aan tafel met een tand der vork: zóó zou men zich aan eene grofe fout tegen de welvoegelijkheid schuldig maken. Een afgesneden penneschachtje, daartoe op sommige plaatsen aanwezig, is er het beste voor geschikt. Bevindt men zich in de noodzakelijkheid, zich ervan te moeten bedienen vóór men van tafel is opgestaan, dan wendt men het hoofd iets terzijde en bedekt met de eene hand den mond. Iets tusschen de tanden te laten zitten, is zeer nadeelig.

Men onthoude zich in tegenwoordigheid van anderen zooveel mogelijk van te geeuwen. Kan men den aandrang niet overwinnen, dan houdt men de hand voor den mond,

draait het hoofd om en make geen geluid erbij. Dezelfde voorzorgen neemt men in acht, als men een aanval van hoest krijgt, niezen moet, of behoefte gevoelt iets uit den mond te werpen, in welke gevallen, bepaaldelijk in het laatste, men gebruik maakt van den zakdoek.

Bevindt men zich in streken waar de goede gewoonte nog bestaat, iemand die niest, met het oud-christelijke God zegene u! te begroeten, men late niet na, dat eerwaardige gebruik in eere te houden; de toegesprokene zal dan eveneens met het gebruikelijke God loone u! antwoorden. Waar deze gewoonte is verdwenen door de verlichting dezer eeuw, (die, jammer genoeg! reeds zoo menig echt christelijk gebruik heeft verdrongen), bepaalt men zich tot een Proficiat of Wel bekome 't u! en het wederkeerige Dank u! Ook kan men volstaan met van weerszijden eene kleine neiging te maken.

De handen, die steeds zichtbaar, nooit in de zakken of onder de kleeren verborgen mogen worden, moeten altoos schoon en zindelijk zijn. Men wast ze daarom niet slechts des morgens en na den maaltijd, maar telkens als zij door dit of dat aan te

vatten, of door eenigen arbeid vuil zijn geworden. De nagels, die van voren nooit zwart moeten zien, snijde men behoorlijk af, opdat zich het vuil er niet onder kan verzamelen. Men wachte zich evenwel ze op het uiterste leven af te snijden of, nog oneindig erger, ze af te bijten. Het is gewis onnoodig te doen opmerken, dat men nooit aan tafel of in tegenwoordigheid van anderen de nagels mag zuiveren of korten. Degenen die ze lang dragen, moeten vooral daarop bedacht zijn, dat zij ze helder wit, van het minste vuil vrij houden. Voorts zij men indachtig, dat de wijsvinger niet is bestemd om personen van wie men spreekt, aan te wijzen; zulks te doen zou eene groote onbeschoftheid wezen. Ook strijdt het tegen de wellevendheid, met de vingers tegen elkander te slaan, of ze door uittrekking te laten knappen.

De armen houde men niet op den rug, in welke ongemanierde houding men toch soms enkelen ziet gaan of staan, noch kruiselings op de borst, vooral niet in het bijzijn van aanzienlijke personen of van hen, met wie men niet op een zeer vertrouwelijken voet omgaat. Echter hoede men zich vooral in de houding der armen voor stijfheid en onbeholpenheid.

Ook de voeten eischen de grootste zorg, ofschoon velen ze maar al te dikwijls verwaarloozen: denkende: zij zijn toch altoos bedekt. Daarom zorge men er zooveel te eerder voor, ze dikwerf te wasschen en de nagels der teenen op behoorlijken tijd te korten. Hetzij men gaat, staat of zit, men plaatst ze nooit binnenwaarts, integendeel altoos een weinig naar buiten gekeerd.

Het haar, de zindelijkheid en de gezondheid beide eischen het, moet ten minste elken morgen flink gekamd worden. Het gebruik van pommade is niet noodzakelijk; in elk geval mag het niet dan zeer matig wezen. Men drage het haar volgens het gebruik; in den zomer, en bovenal voor kinderen, echter liever kort dan lang. Het overmatig optooien van het haar is evenmin geoorloofd, als zich met het in orde brengen er van lang voor den spiegel op te houden: zulks verraadt ook eene groote mate van ijdelheid.

Zindelijkheid en orde.

De zindelijkheid en netheid op ons lichaam, hoe belangrijk ook, zijn toch nog niet voldoende; men moet ze ook toepassen op de kleederen die wij dragen, de voorwerpen

welke tot ons gebruik dienen, de woning waarin wij ons bevinden. Zoowel de achting welke wij voor ons zelven en voor onzen evenmensch moeten hebben, als de zorg voor de gezondheid, die wij verplicht zijn in acht te nemen, eischen ten strengste, dat wij op alles even zindelijk zijn, in alles even net en ordelijk te werk gaan. Onzindelijkheid is de bron van vele ziekten; onordelijkheid veroorzaakt schade en tijdverlies.

Eenvoudig en zedig moet de kleeding in de eerste plaats zijn; nooit mogen wij in dezen den geringsten aanstoot, de minste ergernis geven. Eenvoudigheid in de kleeding wil zeggen, dat ieder zich naar zijn rang, stand en ouderdom kleede, maar daarbij elken ijdel en overdreven opschik vermijde. Lichtzinnigheid, luchthartigheid en gemis van goeden smaak spreken uit een opgesmukt tooisel. Wees geen modepop, maar wacht u tevens voor eene slordige nalatigheid en afkeurenswaardige achteloosheid. Te ver met de gebruikelijke kleeding achteruit te zijn, verraaft eene minachting der maatschappelijke gewoonten en gebruiken, niet minder dan gebrek aan goeden smaak of begrip van welvoegelijkheid.

Tegen de fatsoenlijkheid in de kleeding

wordt evenwel minder gezondigd door de snede van de kleedingstukken dan wel door onzindelijkheid. Duld geen vlek, geen stofje op wat gij aanhebt; trek geen kleedingstuk aan, waarin eene scheur mocht wezen of waarin een knoop ontbreekt. Laat daarom nooit na, vóór gij iets aantrekt, het goed af te schuieren, noch wat gescheurd of niet goed in orde is, dadelijk te doen herstellen.

Natuurlijk bepaalt de zindelijkheid zich niet alleen tot het uiterlijke, tot de bovenkleederen, maar niet minder, en dit vooral om der gezondheidswille, tot het ondergoed. Sla dus nooit over, op den bepaalden tijd van kousen en ondergoed te verwisselen.

De zindelijkheid strekt zich verder uit tot alles wat wij gebruiken.

Voor de voorwerpen welke tot ons bijzonder gebruik bestemd zijn, dragen wij zelve zorg.

Het luchten der kamers, vooral der slaapvertrekken, het schrobben en vegen, het stoffen en reinigen van meubels en keukengereedschappen, de zorg voor bed en slaapplaatsen, enz. enz. zijn veelal werkzaamheden aan dezen of genen van het huisgezin opgedragen, wier plicht het dus is, zich van de hun opgelegde taak nauwkeurig te kwijten. Zij

zorgen bijv. dat het bed op behoorlijken tijd, om de veertien dagen, of in den winter hoogstens om de drie weken, van schoone lakens worde voorzien; dat hun die bij ons vernachten, al zijn het ook nog zulke goede bekenden, altoos schoon beddegoed worde gegeven; dat na het ontbijt of welken maaltijd ook de tafel dadelijk geruimd en schoon gemaakt worde; enz.

De anderen, vooral kinderen, nemen zich in acht, dat zij niets doen, wat de goede zorg der vorigen kan tegenwerken, door bijv. meubels te beschadigen of te bemorsen, op deuren of vensterbanken te schrijven, er in te snijden, enz.

Zindelijkheid gaat onvermijdelijk gepaard met orde.

Alles hebbe een vaste plaats, alles geschiede op den bepaalden tijd.

Zet den stoel welken gij hebt gebruikt, dadelijk weer op zijne plaats; berg uwe boeken, uw schrijf- of teekengereedschap, alles waarvan gij u hebt bediend, en wat gij op 't oogenblik niet meer noodig hebt, daar waar het behoort, opdat het niet blijve rondslingeren, en gij het later onmiddellijk weet te vinden, als gij het wenscht te hebben.

Wees ook ordelijk in het gebruik van

den tijd; verdeel uwe werkzaamheden zoo, dat gij den geheelen dag nuttig bezig zijt. Maak het u eens en voor altijd tot regel, op een vasten tijd te bed te gaan en, na een slaap van zeven of hoogsten acht uren, zoo vroeg doenlijk op te staan; op den bepaalden tijd een eenvoudig maal te nemen en tusschen de gezette uren niets te gebruiken. Stel niet tot morgen uit, wat gij vandaag nog kunt verrichten. Van uitstel komt afstel; en wie de gewoonte van uitstellen heeft, wie denkt later te kunnen inhalen, wat hij verzuimt, zal bepaald tijd te kort komen. Orde in den arbeid maakt het moeielijkste werk licht, wanorde brengt slechts schade en verdriet, oneer en schande aan.

VRAGEN.

Uit hoeveel deelen bestaat de mensch?

Wat leert ons de Catechismus met betrekking tot onze ziel?

Waarom kan men licht den welopgevoeden mensch erkennen?

Wat moet gij in uwe houding vermijden?

Wat moet gij in al uw doen en laten doen uitschijnen?

Hoe behoort uwe houding te zijn, als gij staat?

Hoe behoort uwe houding te zijn, als gij zit?

Hoe behoort uw gang te zijn?

Wat moet op uw gelaat uitblinken?

Hoe veegt men het zweet van het aangezicht?

Hoe moet gij uwe oogen houden, wanneer u iemand aanspreekt?

Hoe in de kerk.

Wat hebt gij in acht te nemen, bij het reinigen van den neus en de ooren?

Waarvoor moet men zich bij het reinigen van den mond en de tanden wachten?

Mag men aan tafel, een tandenstoker gebruiken?

Wat behoort men te doen bij het geeuwen, niezen, hoesten enz?

Welk gebruik heeft men bij het niezen in acht te nemen?

Waar mogen de handen nooit zijn?

Waarop heeft men bij het reinigen en afknippen der nagels te letten?

Hoe moet de houding der armen zijn?

Hoe moet gij uwe voeten plaatsen?

Waarop hebt gij bij het kappen te letten?

Is het voldoende als wij enkel zindelijk en netjes zijn op ons lichaam en onze kleederen?

Waarvan is onzindelijkheid de bron?

Welke zijn de gevolgen van onordelijkheid?

Wat wil het zeggen, dat eenvoudigheid in de kleeding moet uitschijnen?

Mag men zijne kleederen ook dragen, als ze vuil zijn?

Is het voldoende, dat alleen de bovenkleederen zindelijk zijn?

Hoe zult gij de zindelijkheid in acht nemen, in uwe kamer, de meubels het beddegoed, enz?

Op welke wijze kunnen de kinderen er toe medewerken, dat alles in huis netjes en zindelijk is?

Welke deugd gaat steeds met zindelijkheid gepaard?

Wat moet gij doen met de voorwerpen, die gij gebruikt hebt?

Wat hebt gij, opzichtsens het gebruik van den tijd in acht te nemen?

Gedrag jegens anderen.

Het tweede groote gebod: Bemint uwen naaste als u zelve, bevat in het kort alles, dat wij ten opzichte van onzen evenmensch hebben te doen en te laten. Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook aan een ander niet, leert ons hetzelfde even beknopt en even duidelijk.

Door de verschillende betrekkingen waarin de menschen tot elkander geplaatst zijn, heeft evenwel de wellevendheid verschillende voor-

schriften en regels vastgesteld, volgens welke dat algemeene gebod in beoefening wordt gebracht, naar de onderscheidene omstandigheden zulks eischen; en aan deze door de burgerlijke beleefdheid in het onderlinge verkeer voorgeschreven gebruiken en wetten kan een welopgevoed mensch zich niet ongestraft onttrekken.

Daar wij reeds op enkele bijzondere plichten gewezen hebben, toen er sprake was bijv. van het gedrag in school en huis, op de straat, enz., zullen wij ons tot enkele der algemeene plichten bepalen, om vervolgens nog van de voornaamste dier bijzondere te spreken, welke meermalen voorkomende omstandigheden den mensch opleggen.

Veroorloof u niets, wat gij in anderen zoudt afkeuren.

Hoe onplezierig of lastig van humeur zij ook mogen wezen, met wie gij dagelijks omgaat, wees er niet korzelig en gemelijk tegen in, maar wel inschikkelijk en toegevend zooveel mogelijk. Heb geduld met hen, die met zulke gebreken en onvolmaaktheden zijn behebt en bedenk, dat anderen in u ook niet alles lief en aangenaam zullen vinden. Ga met anderen zoo om, dat gij nooit in de achting te kort schiet, waarop ieder mensch

aanspraak heeft; wees vriendelijk en beleefd in uwe antwoorden jegens een ieder, wie hij ook zij.

Veroorloof u geene scherts, grap of kwinkslagen, waardoor een ander in de verste verte zou kunnen worden geërgerd of geraakt.

Toon u dienstvaardig jegens allen, meer in 't bijzonder jegens hen met wie gij meer in aanraking komt, als huisgenooten, bureu, enz.

Eerlijkheid en rechtvaardigheid moeten zelfs uwe geringste handelingen besturen.

Wees oprecht en waar in alles wat gij zegt; de leugenaar onteert zich zelveu, verliest het vertrouwen, en bedriegt en beleeft hen dien hij iets op den mouw spelt.

Zoek geen twist, neem niet spoedig iets kwalijk; want wat ten kwade wordt uitgelegd, blijkt bij nader onderzoek dikwijls, met geene verkeerde bedoelingen gezegd of gedaan te zijn.

Wees geen bemoeial; kwijt u zoo goed mogelijk van uwe plichten, en stoor u verder niet aan de praatjes der wereld. In de rust van uw eigen geweten moet gij de voldoening vinden van uwe daden, niet in wat anderen er van zeggen.

Zoek de vriendschap en den omgang alleen van rechtschapen menschen; weet dat gij

óók beoordeeld wordt naar het gedrag van de personen met wie gij omgaat: met wie men verkeert, wordt men ook geëerd.

Wees openhartig, eerlijk en toegevend, dienstvaardig en onbaatzuchtig jegens uwe vrienden: doe geene onbescheiden vragen en misbruik het in u gestelde vertrouwen niet.

Griffel ontvangen weldaden en bewezen diensten in uw hart, en schrijf de u aangedane beledigingen onder de zolen uwer schoenen; dankbaarheid is eene groote deugd; haat en wrok zijn den Christen onwaardig.

Toon elken ongelukkige uwe deelneming; bied hem hulp aan en sta hem ten dienste, waar en waarin gij slechts kunt.

Bejegen den arme met vriendelijkheid, deelneming en liefde, hetzij gij hem eene stofelijke ondersteuning kunt aanbieden of niet. Herinner u steeds, dat al wat gij den armsten of geringsten der menschen hebt gedaan, beschouwd zal worden alsof het Christus zelve gedaan was; wacht u daarom wel hen onheusch, ruw te bejegenen, of wel met eene afsnauwing van uwe deur te verjagen.

Dat sommige personen eene meer bijzondere aanspraak op onze toegenegenheid hebben, is reeds vroeger gezegd, bepaaldelijk

van de huisgenooten. Natuurlijk hebben ook onze bloedverwanten recht op meer dan algemeene bewijzen van onze liefde en achting. Daarom moet gij nooit eenige gelegenheid ongebruikt laten voorbijgaan, wanneer gij uwen grootouders, oom of tante blijken kunt geven van de hartelijke genegenheid, welke gij hun toedraagt. Het zou bijv. eene lompe onachtzaamheid wezen, hun met nieuwjaar, verjaringsfeesten of soortgelijke herinneringsdagen, geen geluk te wenschen, hun geen blijken van uwe deelneming te geven in alles wat hun overkomt. Personen die min of meer de plaats uwer ouders vervullen, hebben natuurlijk aanspraak op dezelfde achting en eerbiedige onderdanigheid, welke gij uwen ouders zijt verschuldigd.

De ouderdom heeft een bijzonder recht op eene eerbiedige bejegening. Wacht u dus niet alleen voor het spotten en lachen met de gebreken en zwakheden van oude of gebrekkige menschen, maar tracht ook, als gij u in hunne tegenwoordigheid bevindt, hun bewijzen te geven van uwen eerbied; voorkom hunne wenschen en voldoe zooveel mogelijk aan al hunne verlangens.

Evenals in het gedrag van een broeder

jegens zijne zuster meer zachtaardigheid en toegeeflijkheid zal doorstralen, dan wel in den omgang van broeders onderling, (ofschoon ook daarin nooit ruwheid mag heerschen,) zoo gevoelt ook een welopgevoed mensch, dat in alle omstandigheden zijne houding tegenover vrouwen nooit onachtzaam of onverschillig mag wezen; integendeel, hij zal ze altoos met onderscheiding en zedige voorkomendheid bejegenen.

VRAGEN.

Hoe luidt het groote gebod der naastenliefde?

Noem eenige der verschillende regelen en voorschriften, die door de wellievendheid zijn vastgesteld, ter beoefening van het groote gebod der naastenliefde.

Welke personen hebben de meeste aanspraak op onzen eerbied en onze liefde?

Bij welke gelegenheden vooral moet men hun daarvan blijken geven?

Wat moet men in den omgang met ouden van dagen in acht nemen?

Op de wandeling.

Wat reeds in het eerste stukje gezegd is omtrent het gedrag op straat, dient

nog met het volgende te worden aangevuld.

Houdt niemand onderweg staande, tenzij het een uwer bekenden is, of dat gij den-
gene dien gij ontmoet, iets dringends of
van groot belang hebt mee te deelen. Het
gesprek zij in geen geval van langen duur.

Wordt gij door iemand die boven u is
geplaatst, aangesproken, neem dan uw hoed
of pet af, en dek u niet, voor gij daartoe
uitdrukkelijk wordt aangemaand. Geef zoo
iemand niet de hand, vóór zij u wordt
aangeboden, en denk er aan, dat knijpend
of hevig schudden een vreemdsoortig bewijs
van eerbied of hartelijkheid zou wezen.

Zorg, dat gij bij drukte of gedrang nie-
mand op de kleeren trapt, duwt of stoot.
Mocht u zulks bij ongeluk overkomen, maak
u er dan niet af met een onbehouwen
Ho! of dergelijke lompe uitdrukking, maar
verontschuldigt u over uwe onachtzaamheid,
en vraag beleefd verschooning.

Zwaai, om anderen geen overlast aan te
doen, niet met uw rotting of paraplu; loop
ook niet door dik en dun, maar zoek bij
ongunstig weêr de schoonste plaatsen, en
zie tevens goed voor uwe voeten, opdat gij
u of anderen niet bespat.

De eerbied, dien wij aan alles wat onzen

H. Godsdienst betreft, zijn verschuldigd, heeft velen de prijzenswaardige gewoonte doen aannemen telkens, als zij voorbij eene kerk komen, zich eerbiedig het hoofd te ontblooten en den Goddelijken Verlosser met een Geloofd zij J. C. in het Allerheiligste Sacrament des Altaars! te begroeten. Het is onnoodig te zeggen, dat dit christelijk gebruik allen lof en de meeste aanbeveling verdient; ja zelfs moeten wij het als een heiligen plicht beschouwen, dit schoone voorbeeld van ware godsvrucht stipt na te volgen.

Gaat gij voorbij eene woning, waar gij personen bemerkt die gij verplicht zijt te groeten, neig u dan naar den kant des huizes en groet beleefd; wacht u wel nieuwsgierige blikken door de glazen te werpen of den binnenzijnden door woorden of gebaren iets mede te deelen of te vragen.

Als gij iemand op straat vergezelt dien gij achting zijt verschuldigd, plaats u dan aan de linkerhand of wel aan de straatzijde, en groet allen die hij, in wiens gezelschap ge u bevindt, mocht groeten. Mocht deze soms door den een of ander worden aangesproken, vervolg dan langzaam uwen weg, of blijf eenige passen verder wachten, tot het onder-

houd is afgeloopen. Wordt gij zelf zoo opgehouden, maak dan zoo spoedig mogelijk een eind aan het gesprek, en verontschuldigt u bij hem, die u vergezelt, dat gij hem onvrijwillig hebt moeten laten wachten.

VRAGEN.

Hoe moet gij u gedragen, als gij op straat iemand aanspreekt, of door iemand aangesproken wordt?

Wat vordert de wellevendheid, als gij iemand op straat hindert?

Wat behoort gij te doen, als gij voorbij eene kerk of voorbij het huis van een uwer bekenden gaat?

Hoe hebt gij u te gedragen jegens de personen, die u op straat vergezellen?

Op reis.

Hoewel de eischen der wellevendheid op reis niet zoo menigvuldig en streng zijn, mag men ze toch niet uit het oog verliezen.

Voorkomendheid en dienstvaardigheid jegens onze reisgenooten, alsmede de zorg niemand, waarin ook, te hinderen, zijn de

voornaamste plichten, welke men op reis heeft te vervullen.

Men geve dus, wanneer anderen iets vragen, een beleefd antwoord: overigens is men vrij zich in het algemeene gesprek te mengen of niet, als ten minste het onderwerp het ons niet tot plicht, of ten minste raadzaam maakt, het stilzwijgen te bewaren. Overigens kan men naar verkiezing lezen, slapen, naar buiten kijken of zich met eenig handwerk bezig houden, als de gelegenheid, bijv. op een boot, zulks toelaat.

De goederen die men bij zich heeft, plaatse men zoo, dat geen ander er last van heeft. In een wagon of rijtuig opene of sluite men de raampjes niet zonder vooraf den medereizigers te hebben gevraagd, of zij er genoeg in nemen. Op de boot kan men van de ruimte gebruik maken om zijne plaats eens te verlaten, op en neer te wandelen, enz. Men ga evenwel niet onophoudelijk trap op, trap af, uit de kajuit naar het dek, en omgekeerd; ook blijve men niet in de onmiddellijke nabijheid van een ons vreemd gezelschap staan, om den schijn niet op ons te laden, alsof wij nieuwsgierig waren naar de gesprekken, die gevoerd, naar de werkzaamheden, die

verricht, of naar de ververschingen of spijzen, die gebruikt worden.

Men zou zich niet zeer voorkomend en beleefd toonen, als men, met den weg dien men volgt, bekend zijnde, reisgenooten niet op belangrijke bijzonderheden, fraaie gezichten, enz. opmerkzaam maakte. De voorzichtigheid verbiedt echter, dat men tot het gezelschap op zulk een vertrouwelijken toon spreekt, alsof men reeds jaren lang met elkander bekend of intieme vrienden ware.

Bij het in- en uitstijgen in rijtuigen, waar men de keus der plaatsen overlaat aan degenen die men achting wil bewijzen, zij men jegens die personen ook zoo hulpvaardig mogelijk in alles.

VRAGEN.

Welke plichten van wellevendheid heeft men op reis te vervullen?

Wat moet gij doen, als gij met vreemdelingen door eene u bekende streek reist?

Wat vereischt de voorzichtigheid in de gesprekken met vreemdelingen?

Wat moet men bij het in- en uitstijgen van rijtuigen, enz. in acht nemen?

Wat betrekkelijk het openen en sluiten der raampjes?

Gedrag in de kerk.

Het voornaamste wat omtrent dit punt moet worden in acht genomen, hebben wij reeds vroeger aangegeven. Wij willen hier nog een paar opmerkingen bijvoegen, om het reeds gezegde volledig te maken.

Het algemeen gevolgde gebruik wil, dat men zich van zijne handschoenen ontdoe, indien men tot de Tafel des Heeren nadert of in den biechtstoel gaat.

Wanneer gij iemand ter kerk geleidt, vordert de wellevendheid, dat gij bij het binnenkomen, na de deur te hebben geopend, dezen wijwater aanbiedt en hem vervolgens naar de voor hem bestemde plaats brengt. Bij het uitgaan bewijst gij hem dezelfde oplettendheid, en houdt de deur geopend om hem te laten voorgaan. Komt er nog iemand kort achter ons aan, dan zou het zeer onbeschoft wezen de deur niet geopend te houden, tot deze er mee kan doorgaan.

Wenscht gij eene kerk te bezichtigen, doe zulks dan als er geen dienst is. Verlies overigens ook dan bij het beschouwen der bezienswaardigheden den eerbied niet uit oog, dien wij steeds en in elk geval

aan die heilige plaats zijn verschuldigd.

VRAGEN.

Wanneer moet men zich in de kerk van zijne handschoenen ontdoen?

Wat vordert de wellevendheid, wanneer men met iemand de kerk in of uitgaat?

Wat moet gij in het oog houden bij het bezichtigen eener kerk?

Over de verschillende soorten van bezoeken.

Men brengt iemand een bezoek òf uit vriendschap; òf om geluk te wenschen, òf zijne deelneming in de eene of andere treurige omstandigheid te betuigen; òf om iets te verzoeken of zijn dank voor een ontvangen dienst te betuigen; òf om zich voor te stellen en zich in de gunst van een ander aan te bevelen.

Over 't algemeen is dus vriendschap of plicht de beweegreden van het bezoek, dat men bij iemand aflegt.

Als personen met wie wij niet op een heel vertrouwelijken voet omgaan, ons met een bezoek vereeren, eischt de wellevendheid, dat men daarop een tegenbezoek af-

legge. Zulks na te laten zou niet alleen eene groote onbeleefdheid wezen, maar het zou als een bewijs kunnen worden aangezien, dat ons het gebrachte bezoek m'nder welgevallig ware geweest.

Bezoeken tusschen bloedverwanten en vrienden eischen die oplettendheid niet; de hartelijkheid in het verkeer zou er onder lijden, als men ook daar op elk bezoek een tegenbezoek verwachtte.

Voor sommige bezoeken zijn bepaalde tijden vastgesteld. Zoo worden de visites ter gelegenheid van Nieuwjaar in de eerste dagen van Januari, liefst vóór of uiterlijk Driekoningen afgelegd. Natuurlijk bezoekt men personen die òf om bloedverwantschap, òf om andere redenen groote aanspraak op onze onderscheiding en achting hebben, reeds den eersten dag van het jaar om hen te feliciteeren.

Bezoeken na een diner of avondpartijtje legt men binnen acht dagen af.

Men make een bezoek, vooral als het geschiedt uit plicht of om zaken te behandelen, niet te lang. Ook zij men er op bedacht, indien men vooraf geen belet heeft laten vragen, op zulk een tijd te gaan, als men denkt, dat het best gelegen komt. In

den regel gaat men vóór twaalfen geen bezoek afleggen, hoewel plaatselijke gebruiken hierbij wel in acht moeten worden genomen, waarnaar men zich in dezen behoort te gedragen.

Men kleedt zich naar gelang de soort van het bezoek en de rang van den persoon is, tot wien men zich begeeft. In elk geval behoort men fatsoenlijk, netjes gekleed te zijn en te zorgen, dat men zich onderweg niet met slijk en vuil bespatte.

Men haalt de bel bedaard over, om den inwoners geen schrik op het lijf te jagen; bevindt zich buiten de deur een voetschrapper, dan maakt men onderwijl gebruik om het schoeisel van 't grofste vuil te ontdoen. Binnengelaten zijnde, veegt men de voeten nog eens goed af, vóór een vertrek binnen te gaan.

Vindt men den persoon dien men wenschte te spreken, niet te huis, dan geeft men een kaartje af, of, wanneer het een vriend of bekende geldt, dien men meermalen ontmoet, zoo laat men eenvoudig zijne groeten achter en keert op een anderen tijd terug. Ook overhandigt men den bediende die ons opent, een kaartje om ons aan te dienen, tenzij men zijn naam mondeling opgeeft of

de persoon, met wien men een onderhoud verlangt, tot onze gewone vrienden of kennissen behoort.

Wordt men, gelijk in den regel het geval is, in afwachting in eene kamer gelaten, dan zou het eene erge fout tegen de wellevendheid wezen, gedekt te blijven, de voorwerpen welke zich daar bevinden in de hand te nemen, te fluiten of te neuriën, of zich voor het venster te plaatsen om uit te kijken. Men wacht staande of zittende af, dat men bericht krijgt, of men ontvangen kan worden of niet.

Voor men binnengaat plaatst men de paraplu of rotting, indien men die bij zich heeft, in den standaard, als deze in den gang staat, anders ergens in een hoek of naast de kamerdeur. Vindt men daar ook gelegenheid mantel of overjas en hoed neer te hangen, dan ontdoet men zich daarvan vóór de ontvangkamer binnen te treden, als ten minste het bezoek van eenigen duur zal zijn.

Zelfs bij zijn vertrouwdsten vriend ga men de kamer niet binnen, zonder vooraf op de deur getikt en antwoord gekregen te hebben.

Is degenen tot wien men wordt toegelaten, bij onze komst met iemand in gesprek,

dan stoort men hem niet, maar blijft bescheiden afwachten, tot hij het woord tot ons richt.

Vindt men meer personen aanwezig, dan richt men zich, na dadelijk bij het binnenkomen het geheele gezelschap met een enkel woord of eene buiging gegroet te hebben, tot den heer en de vrouw des huizes, waarna men de overigen achtereenvolgens toespreekt en met de ons meer bekenden of naast ons zittenden eenige woorden van beleefdheid wisselt.

Een heer zal zich nooit veroorloven den hoed weer op te zetten, zelfs niet al noodigde men hem er toe uit; hij houdt dien bij zich of plaatst hem, als men hem verzoekt zich er van te ontlasten, op of onder een of ander meubel, maar niet op de tafel of op een bed.

Eene dame echter ontdoet zich niet van hoed en doek, tenzij men haar daartoe uitdrukkelijk uitnoodige. Hieraan zal zij echter alleen dan gevolg geven, als het bezoek van niet te korten duur zal wezen.

Merkt men, dat het bezoek minder gelegen komt, dan make men geen misbruik van den tijd zijns vriends, maar zegt in korte woorden, wat men heeft mede te deelen,

vertrekt zoodra mogelijk, en vraagt bij het heengaan verschooning, dat men hem onwillekeurig heeft gehinderd.

Geschriften, boeken of andere voorwerpen, welke men voor de hand ziet liggen, late men onaangeroerd; vooral wachte men zich in open liggende brieven, papieren of boeken een nieuwsgierigen blik te slaan.

Worden er nieuwe bezoekers aangemeld of binnengelaten, dan neemt men afscheid en gaat heen; en mocht de heer des huizes ons uitgeleide willen doen, zoo verzoekt men hem, zich om ons niet te bekommeren en zijn gemak te houden. Is de binnenkomende echter een lid der familie, dan staat men eenvoudig op om te groeten, zonder dadelijk heen te gaan. Ook verwijdert men zich niet onmiddellijk, als men met aandrang wordt uitgenoodigd te blijven, wanneer men bij de komst van een nieuwen bezoeker aanstalten tot vertrek maakt.

Is de tijd van heengaan daar, dan groet men bij het opstaan evenals bij het binnenkomen, en neemt bij de deur nog eens afscheid van hem, die ons uitlaat.

Ontvangt men bezoek, dan late men hen die tot ons komen, zonder noodzakelijkheid niet wachten. Kan men door omstandighe-

den zich niet dadelijk tot hen begeven, zoo vergete men niet zich daarover eerst te verontschuldigen, vóór men een gesprek aanknoopt. Is men iemand van hoogen rang te verwachten, dan zorgte men dat onze kleeding en de geheele wijze van ontvangst toonen, hoezeer wij de eer van dat bezoek op prijs stellen.

Overigens zij men ook binnenshuis altoos netjes en zindelijk gekleed, opdat men nooit door een bezoek worde verrast in eene kleeding, waarover men zich zou moeten schamen.

Zoodra iemand onze kamer binnentreedt, staat men op om hem te groeten en te verwelkomen; men biedt hem eene gemakkelijke zitplaats aan en bewijze hem alle mogelijke beleefdheid. Zijn er onder de bezoekers dames, dan zorgt men dat voetbankjes aanwezig zijn en verzoekt haar, zich van hoed en shawl of mantel te ontdoen, welke men op eene geschikte plaats wegbergt.

Niet alleen vraagt men, hoe hij die ons bezoekt, vaart, maar men toont zijne belangstelling door ook naar de gezondheid der familie en huisgenooten te vernemen.

Men tracht het gesprek op onderwerpen te leiden, waarin men denkt, dat de bezoe-

ker belangstelt. Ontvangt men in tegenwoordigheid van vreemden brieven, dan opent en leest men ze niet, tenzij men vermoedt, dat de inhoud van gewicht is, of de kennisneming geen uitstel duldt, in welk geval men vooraf verlof vraagt voor de vrijheid, die men zich veroorlooft.

Bij het vertrek doet men hen die ons hebben bezocht, uitgeleide tot aan de straatdeur, neemt beleefd afscheid en bedankt voor de eer, ons door het bezoek bewezen.

Een bezoek aan zieken mag men niet te lang maken, tenzij men van dienst kan zijn. Met den zieke spreke men weinig en zacht, om hem niet te vermoeien, en vermijde alle uitdrukkingen welke hem noodeloos zouden kunnen verontrusten. Daar een zieke in den regel nog al prikkelbaar en zeer gevoelig is voor de oplettendheid, welke zijne vrienden jegens hem aan den dag leggen, herhale men het bezoek dikwijls en geve, door hem nu en dan met eenige verversching te verrassen, een bewijs van de belangstelling, welke men in zijn toestand neemt; daarin zal hij tegelijk troost en opbeuring vinden.

Wordt een onzer huisgenooten ziek, dan zorge men, in zoover zulks van ons afhangt of het onze plicht is, ten spoedigste voor

toereikende verzorging. Men roepe tijdig de hulp van een geneesheer in en, is de ziekte van langen duur, of wordt de toestand gevaarlijker, zoo make men den biechtvader van den zieke daarmede bekend.

Komt iemand den zieke bezoeken, als deze in slaap is, of de dokter stilte en weinig drukte heeft aanbevolen, men bedanke dan in naam van den patiënt hartelijk voor zijne belangstelling, geleide hem in de woonkamer en vrage verschooning, dat men hem op dat oogenblik niet bij den zieke kan toelaten. Het spreekt vanzelf, dat de bezoeker, indien men hem zegt, dat bij den zieke niemand mag worden toegelaten, er niet op moet aandringen, alsof men ten zijnen opzichte eene uitzondering maken zou.

Wordt men zelf door eene ziekte bezocht, dan zoeken men troost in de overgave aan Gods heiligen wil, die ons dat kruis toezendt, vermeerderde de zorg en ongerustheid zijner huisgenooten niet door eene al te groote gevoeligheid, welke zich in klaagen en jammertonen uit, maar men zoeken de moeilijke taak van hen die ons verzorgen, te verlichten door dankbaarheid, geduld en tevredenheid.

VRAGEN.

Welke omstandigheden kunnen er aanleiding toe geven, dat men iemand een bezoek brengt?

Wat vordert de wellevendheid, als iemand u bezocht heeft?

Heeft men dit ook bij vrienden of bloedverwanten in acht te nemen?

Wat heeft men aangaande den tijd en den duur van het bezoek in acht te nemen?

Wat moet men doen als de persoon, dien men een bezoek brengt niet te huis is, of als men in afwachting van den persoon in eene kamer wordt binnengelaten?

Waar brengt men zijne paraplu, enz.?

Wat heeft men te doen bij het binnentreden in een vertrek?

Wanneer mag eene dame zich van haren hoed en mantel ontdoen?

Wat heeft men verder bij een bezoek te onderhouden?

Wat behoort men te doen, bij het heengaan?

Wat moet men doen, als men iemand, die ons komt bezoeken, heeft laten wachten?

Wat moet men doen, als iemand onze kamer binnentreedt?

Waarover moet het gesprek loopen?

Wat vereischt de wellevendheid, als men in tegenwoordigheid van vreemden brieven ontvangt?

Wat moet men doen als de bezoeker heengaat?

Waarop heeft men te letten als men een zieken bezoekt?

Waarop moet een zieke letten, als hij bezocht wordt?

Wat moet men doen, als men ziek is?

Het gesprek.

Knoopt men met iemand een gesprek aan, dan regelt men het onderwerp, dat men bespreekt, en zijne uitdrukkingen naar den ouderdom, de ontwikkeling en den stand van hen tot wie men het woord voert. Met personen die ons ver in jaren overtreffen, spreekt men niet over de voorrechten van een jeugdigeren leeftijd; in tegenwoordigheid van menschen die minder met aardse goederen zijn bedeeld dan wij, vermijdt men gastmalen of feestelijke partijtjes tot onderwerp van het gesprek te maken; bij zieken roemt men niet op de gezondheid of het sterke gestel, waarover men zich verheugt; in één woord, de Liefde, die moeder der ware, christelijke wellevendheid, zij het richtsnoer dat men in zijn onderhoud volgt; zij zal ons voor alle ongepastheden vrijwaren.

Daar zijn ook onderwerpen welke men

in talrijke en gemengde gezelschappen beter doet niet aan te roeren, of waarover men slechts met den grootsten eerbied spreekt; bijv. alles wat betrekking heeft op de wetten des lands, de goede zeden, den godsdienst, enz.

Denk daarom, vóór gij spreekt; de woorden die eens aan uwen mond zijn ontvallen, worden moeilijk teruggenomen. Onbedachtzaamheid in het spreken haalt ons dikwijls vele onaangenaamheden op den hals, benadeelt onze eer en onzen goeden naam en maakt, dat wij het vertrouwen van alle welkenenden verliezen.

Spreek nooit een oordeel uit in zaken waarvan gij niet op de hoogte zijt; meng u ook niet ongevraagd in een gesprek, dat anderen voeren. Een onbezonnen jongeling, die maar over alle onderwerpen op een hoogen toon meesprak, ontving van een vernuftigen wijsgeer de volgende behartigenswaardige les: God heeft ons twee ooren en slechts eenen mond gegeven, waaruit wij moeten leeren, veel te hooren en weinig te spreken.

Prijs u zelven niet, en spreek evenmin met te veel ingenomenheid noch te dikwijls over zaken welke u in 't bijzonder aangaan. Erken daarentegen gaarne de verdiensten

van anderen, zonder ze te overschatten: vleierij is onoprechtheid en wordt door geen rechtschappen hart ingegeven, noch als echte munt gewaardeerd. Aanhoor den lof die u wordt toegebracht, indien gij er aanspraak op hebt, met ware zedigheid; laat niet blijken, dat gij dien graag hoort verkondigen en zoek eene andere wending aan het gesprek te geven. Spreekt men in uwe tegenwoordigheid met lof van uwe naaste betrekkingen, zoo betuig daarvoor uwen dank; wacht u echter, aan die lofuitingen nog iets toe te voegen.

Spreek van anderen, vooral van overledenen, altoos met achting; maak hunne gebreken nooit tot het onderwerp van uw gesprek. Wordt er in uwe tegenwoordigheid met minachting over afwezenden gesproken, neem dan hunne partij op. Het is inderdaad hoogst betreurenswaardig, dat laster, kwaadsprekendheid, leugen en vleierij zulk een groote rol in het dagelijksche onderhoud van velen spelen: lasteren is eene afschuwelijke zonde; van een afwezende kwaadspreken verraaft een bedorven hart en is ook eene daad van groote lafheid; de leugen, zelfs de zoogenoemde onschuldige, is nooit geoorloofd.

Wees ook omzichtig in uwe woorden, opdat gij niemand der aanwezigen kwetst of beleedigt. Wordt de spottende uitdrukking niet dadelijk gevoeld, later bij eenig nadenken, treft zij soms des te gevoeliger. Gekscheerderij is alleen met zijne gelijken geoorloofd, maar blijft toch altoos gevaarlijk, wijl de grens van onschuldige jokkernij zoo licht wordt overschreden.

Nooit mag de geringste dubbelzinnige uitdrukking of woordspeling over uwe tong komen; het kwaad, dat daardoor wordt gesticht, is niet te berekenen. Kortswijl, scherts, geestige gezegden en opmerkingen zijn zeer geschikt het onderhoud te kruiden en te veraangenameu; maar niet ieder is het gegeven ze juist van pas te brengen, en velen weten daarin, helaas! ook de rechte maat niet te houden. Ook is niet alles geschikt om tot voorwerp van onze geestigheid te dienen. Het zou bijv. strijden met den eerbied, dien men aan alles wat met onzen heiligen Godsdienst in betrekking staat, is verschuldigd, de woorden der H. Schrift tot woordspelingen te doen strekken, of sommige harer spreuken en uitdrukkingen op alledaagsche dingen toe te passen.

Geeft gij de eene of andere anecdote ten

beste, hebt ge eene werkelijk pikante opmerking gemaakt, lach er dan niet zelf, ten minste niet het eerst om; dit toch zou niets anders zijn, dan alsof ge vraagdet: merkt gij wel, hoe geestig ik ben?

Onderhoud u niet uitsluitend met één persoon, maar zooveel mogelijk met het geheele gezelschap, als dit niet te talrijk is; anders met de naast bij u zittenden. Roer daarom alleen zulke onderwerpen aan, waarover allen kunnen oordeelen en meespreken.

De bescheidenheid vordert, als men van anderen en zich zelve spreekt, dat de spreker dan zich zelve het laatst noemt; evenzeer dat, in geval men met iemand in gevoelen verschilt of vermeent, een ander te moeten tegenspreken, men zulks altoos in de beleefdste termen doe en zijne eigene meening niet op een te beslist toon voordrage. Maak u niet van het geheele gesprek meester, maar geef anderen ook de gelegenheid zich te doen hooren; het zou eene groote verwaandheid wezen, als men steeds het hoogste woord voeren en zóó anderen als 't ware tot eenvoudig toeluisteren dwingen wilde.

Schenk hem die tot u spreekt, uwe volledige aandacht; val hem niet in de rede

en maak het hem ook niet lastig door voortdurend vragen te doen. Laat, wanneer iemand iets vertelt, niet blijken, dat hetgeen hij mededeelt u reeds bekend is, of dat gij het beter weet, hoe onaangenaam het ook zij naar iets te luisteren, wat men al meer heeft gehoord. Om anderen die verveling te sparen, zoudt gij, vóór gij zelf het een of ander gaat vertellen, kunnen vragen, of het gezelschap er soms al mede bekend is.

Hebt gij eene vraag niet goed begrepen of het tot u gesprokene niet wel verstaan, geef zulks dan beleefd te kennen en verzoek, of men de goedheid wil hebben het nog eens te herhalen; maak u in dergelijke gevallen niet bespottelijk door de lompe uitdrukkingen Wat? Hè? of dergelijke te bezigen.

Geraakt iemand onder het spreken in verlegenheid, lach daar niet om, maar toon uwe deelnemende hulpvaardigheid door hem, als gij kunt, ongemerkt op de eene of andere wijze voort te helpen.

Fluister niet met iemand in tegenwoordigheid van anderen; bedien u ook niet van eene taal welke niet door alle aanwezenden verstaan wordt, om den schijn niet op u te laden, alsof gij iets te zeggen had wat

anderen niet mochten weten, en geen aanleiding tot argwaan te geven, alsof gij over iemand van het gezelschap spraakt.

Meng u in geen woordentwist: spreekt men u tegen, terwijl gij toch meent gelijk te hebben, verdedig uwe meening dan op een beleefden toon. En mocht iemand zich zóó vergeten, dat hij, in drift gerakende, zich in beleedigende termen tegen u zou uitlaten, bedwing dan u zelve, bewaar eene grootmoedige bedaardheid, en zoek zoodra mogelijk een einde aan dat gesprek te maken. Hebben anderen een woordenstrijd onder elkander, welke wat te vurig wordt gevoerd, tracht dan op eene verstandige en bescheiden wijze het gesprek op een ander onderwerp over te brengen. Gelukt u zulks niet, dan is het raadzaam u er niet verder in te mengen.

VRAGEN.

Wat moet gij in acht nemen, als gij met iemand een gesprek aanknoopt?

Waar toe leidt soms de onbedachtzaamheid in het spreken?

Welke les kreeg eens een onbezonnen jongeling van zekeren wijsgeer?

Wat moet gij doen, als men met lof van u of uwe betrekkingen spreekt?

Wat moet gij in uwe gesprekken altoos vermijden?

Wat vordert de liefde, als men in uwe tegenwoordigheid van iemand kwaad spreekt?

Mag men ooit met iemand gekscheren?

Wat moet men doen, als men met iemand in gevoelen verschilt?

Wat kunt gij doen, als gij twijfelt, of het gezelschap met hetgene gij wilt vertellen, reeds bekend is?

Op welke wijze zult gij te kennen geven dat gij eene vraag of het tot u gesprokene niet wel verstaan hebt?

Is het wellevend in tegenwoordigheid van anderen te fluisteren of eene vreemde taal te spreken die een of meer der aanwezigen niet verstaan?

Wat moet gij doen, als gij wordt tegengesproken; in woordentwist geraakt, of ziet, dat anderen een woordenstrijd onder elkander hebben.

Gedrag bij het spel en andere uitspanningen.

De boog kan niet altijd gespannen zijn; zoo heeft ook de geest behoefte aan ont-

spanning. Deze noodzakelijke uitspanningen, welke echter steeds met mate moeten genomen worden, zijn van verschillenden aard, als wandelingen, onderscheidene soorten van spelen, vriendschappelijke bijeenkomsten, enz.

Om geld spelen is altoos min of meer gevaarlijk; om grof geld spelen is in elk geval streng verboden. Bepaalt men alzoo, om meer belangstelling voor het spel op te wekken, dat de spelers een inzet zullen doen, deze zij altoos klein, opdat het werkelijk eene uitspanning blijve en geene betreurenswaardige gevolgen na zich sleepe.

Zich gemelijk en onplezierig toonen, als men verliest; of wanneer de fortuin ons gunstig is, uitermate vroolijk en opgewekt te zijn, is beide afkeurenswaardig. Zonder noodzakelijkheid make de winnende partij geen einde aan het spel, vóór de tegenpartij het verlangt. Volg zoo stipt mogelijk de regels van het spel; laat zelfs de schijn van oneerlijkheid niet op u rusten.

Worden u aanmerkingen over uw spel gemaakt, hoor ze zonder wrevel aan; en meent gij u te moeten verdedigen, doe zulks dan met de grootste bedaardheid, of beroep u op hen die bij het spel geen belang hebben.

Verwijt anderen nooit op een minachtenden toon den misslag dien zij in het spel hebben begaan; maar maak hen, zoo noodig, met de meeste beleefdheid op hunne vergissing opmerkzaam.

Wordt gij uitgenoodigd iets voor te dragen op de piano, te reciteeren of te zingen, laat u dan, als gij in staat zijt aan het uitgedrukte verlangen te voldoen, niet herhaaldelijk verzoeken, maar toon u bereid het gezellig samenzijn, zooveel in uw vermogen is, te veraangenamen.

Maak geene aanmerkingen op hetgeen een ander tot genoegen van het gezelschap ten beste geeft, maar toon, door met aandacht te luisteren, dat gij zijn goeden wil op prijs stelt. Vergast men het gezelschap op eene muzikale uitvoering, dan zij men er op bedacht, dat het tegen de wellevendheid strijdt, de maat door het trappen met den voet aan te geven; dit geldt zoo goed voor de uitvoerders als de toehoorders.

Het is gewis onnoodig de opmerking te maken, dat de voordrachten niet in het allergeringste zedenkwetsend of in andere opzichten aanstootelijk mogen wezen, noch dat iets dergelijks, door wien ook ten gehore gebracht, onze goedkeuring wegdragen

of een glimlach op onze lippen lokken mag.

VRAGEN.

Waartoe dient de uitspanning?

Is het geoorloofd om geld te spelen?

Wat moet gij doen, als gij bij het spel wint en ook als gij verliest?

Wat behoort gij te doen, als anderen onder het spel u eene opmerking maken?

Wat behoort gij te doen, als men in een gezelschap, u verzoekt te zingen, een muziekstuk uit te voeren of iets dergelyks?

Wat moet gij doen, als iemand anders iets voordraagt?

Gedrag bij maaltijden.

De mensch eet om te leven; hij leeft niet om te eten. De rede zoowel als de godsdienst verbiedt dan ook, in de genoegens van de tafel als 't ware het hoogste geluk te zoeken. Om ook zelfs den schijn te vermijden, dat men met dien zinnelijken lust is behept, volge men het voorbeeld niet na van hen, die steeds den mond vol hebben van de heerlijke gerechten, welke hun hier werden opgedischt, of hun daar

nog staan te wachten; die bij voorkeur spreken over al wat het gehemelte kan streelen, of de wijze waarop deze of gene spijs het smakelijkst kan worden toe bereid.

«Het zij gij eet, het zij gij drinkt», zegt de Apostel, «doe alles ter meerdere eere van God», die ons, wel is waar, den smaak heeft geschonken ook om meer voldoening van de spijsen te hebben, welke wij tot ons levensonderhoud nuttigen, maar ook de gulzigheid als eene hoofdzonde wil hebben beschouwd.

De matigheid eischt, dat men op vastgestelde uren zijn nooddrift neemt; de zorg voor de gezondheid vordert, dat men zoo zelden mogelijk daarvan afwijkt en niet dan in hooge noodzakelijkheid tusschentijds voedsel gebruikt.

Wat het gedrag aan tafel betreft, herleze men, wat daarvan in het eerste stukje (bl. 19) is gezegd, en houde voor bijzondere gelegenheden nog het volgende in het oog.

Indien men eene uitnoodiging tot een maaltijd heeft aangenomen, kleede men zich fatsoenlijk en net, volgens zijnen stand, en zorge, dat men op den bepaalden tijd aanwezig zij. Komt men na den gestelden tijd, dan brengt men den gastheer en de

gastvrouw in ongelegenheid met het opdisschen der spijzen; en om hen niet te noodzaken zich met ons bezig te houden, terwijl zij hun tijd misschien nog voor de toebereidselen of anderszins noodig hebben, wachte men zich evenzeer al te vroeg te verschijnen.

Is men verhinderd aan de uitnoodiging gevolg te geven, dan zegt men zulks niet aan den bediende, maar men is verplicht den gastheer zelven van onze verhindering kennis te geven. Geschiedt de uitnoodiging per brief, dan geeft men ook schriftelijk bericht, en wel zoo spoedig mogelijk, dat men ze aanneemt of zich genoodzaakt ziet er voor te bedanken.

Zijn de plaatsen aan tafel door kaartjes aangewezen, dan neemt ieder de hem aangewezene plaats in, als de gastheer de gasten daartoe uitnoodigt. Mocht de keuze zijn vrijgelaten, hetgeen in den regel echter niet het geval zal wezen, dan laat men de meer bejaarden en personen van rang de eerste en gemakkelijkste plaats innemen. Nooit late men in het minste blijken, dat de ons toegedachte plaats ons minder bevalt. Zet u niet neer, vóór de gastheer daartoe het voorbeeld heeft gegeven.

Men zij bedacht geene ongemanierde houding aan te nemen. Men schuive den stoel niet te dicht bij, noch te ver van de tafel; ga er niet scheef of hangend op zitten, noch half over de tafel heengebogen, en wachtte zich vooral, met de ellebogen op de tafel te leunen; men houdt er alleen de handen op tot aan den pols toe, niet den halven arm.

Het servet ontvouwt men half en legt het over de knieën. Men wachte zich, eerst het bord er mee af te wisschen; zulks zou beleedigend voor de gastvrouw wezen.

Lepel, vork en mes, welke rechts van het bord behooren te liggen, hanteert men, evenals het glas, steeds met de rechterhand. Alleen bij het snijden van het vleesch houdt men de vork in de linker-, het mes in de rechterhand. Lepel en vork vat men niet in de volle vuist, maar houdt ze, niet te laag aangevat, met den duim en twee vingers vast; het glas evenzoo en altoos onder den kelk.

Het is minder gebruikelijk aan tafel het brood te snijden, dan wel het te breken; men kruimelt het evenwel niet in de soep; ook besmeert men het niet met boter of andere spijzen, welke men op het bord heeft.

De matigheid verbiedt, dat men elkander tot veel en dikwijls drinken aanspoort; eveneens, als er verscheidene soorten van wijnen worden aangeboden, van alle te gebruiken.

Wie zich niet als een gulzigaard wil voordoen, neemt geene groote hoeveelheden op zijn bord; zoekt, als hem een schotel wordt aangeboden, niet naar het grootste of beste stuk, maar neemt wat voor de hand ligt; ook zal hij, indien er vele gerechten worden opgedischt, allicht het eene of andere laten voorbijgaan. Om welke reden ook men van een schotel geen gebruik maakt, men bedankt eenvoudig zonder er iets bij te voegen, of zijn weerzin van de aangeboden spijs of de wijze van toebereiding aan den dag te leggen. Heeft men iets genomen dat niet naar onzen smaak is, dan laat men het liggen en wacht, tot de borden worden verwisseld, of men verzoekt den bediende het weg te nemen.

Het zou grootelijks tegen de zindelijkheid strijden, met den lepel of de vork waarvan men zich bedient, spijsen van of uit eenigen schotel te nemen, vleesch of visch met de vingers aan den mond te brengen of zelfs aan te raken. Moge het in

enkele gevallen, bijv. met gevogelte of visch, minder stootend zijn, dat men de vingers eens te hulp neemt, het is toch verreweg verkieslijker, zich ook dan alléén van mes en vork te bedienen. Men zij daarop vooral bedacht, dat men nooit een vinger op het bord bringe om de laatste overblijfsels van hetgeen men gegeten heeft, er van te verwijderen: bijna even onfatsoenlijk is het, vingers, vork of mes af te likken of aan het tafellaken af te vegen; daartoe moet het servet zijn dienst verleen.

Laat noch door woorden, noch door teekenen blijken, dat het eene of andere gerecht uwe geliefkoosde spijs is. Het vleesch, vóór men het gebruikt te ruiken, zou eene erge belediging voor de gastvrouw wezen. Vraag ook niet aan hen die naast u zitten, hoe zij het opgedischte, hetzij spijs of drank, vinden.

Is het gezelschap groot, onderhoud u dan met hen, die in uwe nabijheid zijn gezeten: is het niet talrijk, neem dan aan het algemeene gesprek deel. Breng nooit iets ter sprake, waardoor de gasten de eetlust kan worden benomen; verschooning vragen zal in dezen de zaak niet veranderen.

Wees bij het rond dienen der gerechten niet ongeduldig, maar wacht bedaard af, tot de bediende aan uwe plaats is gekomen; gaat de schotel rond en bedient men zichzelve, dan vordert de beleefdheid in sommige gevallen, dat gij, vóór ge u zelven bedient, hem eerst presenteert aan den persoon die naast u is geplaatst.

Men kan het vleesch dat men op het bord heeft, in eens klein snijden, of wel men snijdt er telkenmale zooveel af, als men er van gebruikt. Bij het snijden ga men voorzichtig te werk, opdat men anderen of zichzelve niet met saus bespatte. Hierom, alsmede om geen gevaar te loopen iets omver te stooten, make men aan tafel bij het spreken geene gebaren, vooral niet als men een mes, lepel of vork in de hand heeft.

Bij het nagerecht gebruikt men naar verkiezing van de vruchten of ververschingen, welke zich op tafel bevinden. Confituren of gebak neemt men niet met zijn eigen mes of vork; men bedient zich daartoe van den lepel of eenig ander voorwerp dat daarvoor is bestemd. Van de vruchten bijte men niet af; men verdeelt ze, appels of peren bijv. in vieren of kleinere stukjes en

legt de schil, pitten of steenen op het bord. Nooit drijve men de onbeleefdheid zoover, iets van het dessert in den zak te steken of voor anderen mee te nemen.

Men verlaat de tafel niet, voor de gastheer daartoe het voorbeeld heeft gegeven; kinderen kunnen zich eerder verwijderen, als hun zulks wordt veroorloofd.

Aan eene vreemde tafel vouwt men zijn servet niet op als de maaltijd is afgelopen; men legt het op tafel naast het bord, of op den stoel welke men heeft gebruikt.

VRAGEN.

Wat leert ons de spreuk: „De mensch eet om te leven; maar hij leeft niet om te eten?”

Wat leert ons de Apostel?

Wat vereischt de deugd van matigheid van ons?

Wat behoort men te doen, als men eene uitnoodiging tot een maaltijd heeft aangenomen?

Wat behoort men te doen, als men aan eene uitnoodiging geen gevolg kan geven?

Welke plaats behoort men aan tafel te nemen?

Hoe moet uwe houding aan tafel zijn?

Hoe moet men: lepel, vork, mes, glas enz. hanteeren?

Welk gebruik maakt men van het brood, dat ons bij den maaltijd wordt aangeboden?

Is het wellevend van alle spijsen en dranken gebruik te maken?

Hoe neemt men de spijsen van den schotel?

Wat behoort men te doen, als men het vleesch of de visch niet van de beenderen of graten kan ontdoen?

Waaraan veegt men de vingers af?

Is het wellevend lang over de spijsen te spreken?

Met wie moet men zich aan tafel onderhouden?

Waarop moet gij bij het dienen der spijsen letten?

Hoe moet men vleesch gebruiken?

Hoe eet men vruchten?

Wanneer mag men van tafel opstaan?

Waar moet het servet gelegd worden?

Het schrijven van brieven.

Gelijk in geheel onze houding ten opzichte van hen met wie wij spreken, de mate van achting zal doorstralen, welke wij voor die personen gevoelen, zoo moet

ook uit de inrichting van een brief blijken, dat wij doordrongen zijn van den eerbied welken wij hem, aan wien we schrijven, zijn verschuldigd. Men bedenke ook, dat evengoed als het uiterlijke voorkomen van iemand, dien wij voor de eerste maal ontmoeten, ons onwillekeurig een meer of minder gunstigen dunk van hem geeft, zoo ook het uiterlijke voorkomen van een brief ons dadelijk meer of minder gunstig zal innemen jegens hem die er de schrijver van is.

Van de inrichting en netheid van een brief hangt dus veel af.

Moet men in het spreken reeds omzichtig zijn en op zijne woorden letten, bij het ter schrift stellen van zijne gedachten behoort men daarin nog veel strenger te werk te gaan. Bij het schrijven immers heeft men meer tijd zijne woorden te wikken en te wegen; elke verkeerde uitdrukking, elke fout tegen de taal- en spelregels wordt dan opgemerkt en niet voor gering geteld, daar het zwart op wit is.

Als men over zaken, of aan hooggeplaatste personen schrijft, zet men wat men te zeggen heeft, zonder noodeloozen omhaal van woorden, beknopt en duidelijk uiteen en wachte zich voor het bijvoegen van een

P. S. (post scriptum), hetgeen een bewijs zou wezen, dat men vooraf niet goed had overdacht, wat men te berichten had. In soortgelijke brieven bepaalt men zich uitsluitend tot de zaak, waarover wordt gehandeld, en voegt er geen plaatselijk nieuws of andere bijzonderheden bij. Evenmin als men personen die in rang boven ons staan, wanneer men met hen een onderhoud heeft gehad, verzoekt onze groeten aan anderen dan huisgenooten te doen, en dit nog volstrekt niet in elk geval, evenmin, neen! nog veel minder zal men hen in brieven verzoeken, complimenten of berichten aan anderen over te brengen.

In vriendschappelijke brieven aan familieleden of bekenden slaat men van zelve een andere toon aan. Dan voert men, als 't ware, een vertrouwelijk gesprek, verhaalt bijzonderheden, waarvan men veronderstellen mag, dat zij den onzen belang inboezemen, zoodat het daar op een woordje meer of minder zoo nauw niet aankomt. Maar wat men schrijft zij evenwel altoos zonder fouten, zonder doorhalingen, zonder kladden.

Wil men zich aan geene onbeleefdheid schuldig maken, dan antwoorde men op elken brief, dien men ontvangt, zoo goed

als op elke vraag, welke ons wordt gedaan.

Verzoekt men iemand schriftelijk om eenige inlichting, dan verzuime men niet een postzegel in te sluiten. Het zou niet billijk noch wellevend zijn, hem van wien men tijd en moeite vraagt om onzen brief te beantwoorden, ook nog dat antwoord te laten betalen. Dat men verplicht is voor de ontvangen inlichting, hetzij voldoende of niet, te bedanken, spreekt van zelf.

Kinderen, zoo groote als kleine, zouden aan een duren plicht tekort komen, als zij bij de vernieuwing van het jaar, geboortefeesten of andere heugelijke herinneringsdagen hunnen ouders of grootouders geen brief van gelukwensching deden toekomen noch zorgden, dat die op den feestdag zelve in hunne handen kon zijn. Ook vrienden en bekenden doe men ter gelegener tijd woorden van vriendschap, gelukwensching, troost en bewijzen van deelneming in treurige omstandigheden of geleden verliezen geworden. In al deze gevallen zou het gebruik maken van een briefkaart als een blijk van weinig hartelijkheid en belangstelling worden aangemerkt.

Voor elken brief, aan wien ook gericht of van hoe korten inhoud ook, neemt men

heel (dubbel) velletje postpapier, zorgt voor goeden, zwarten inkt en duidelijk schrift.

In handelsbrieven plaatst men den datum veelal bovenaan; overigens is het eigenaardiger dien aan het slot tegenover de naamteekening te zetten, als aanduiding wanneer de brief geschreven en gevolgelijk verzonden is.

Men plaatst den titel of aanhef een paar vingersbreed van den bovenrand en laat evenveel ruimte over tusschen deze aanspraak en den eersten regel, dien men ook een weinig laat inspringen, terwijl men de overige regels ten minste een vingerbreed van den rand begint, en hierin vooral voor regelmatigheid zorgt. Aan het slot laat men dezelfde ruimte als bij het begin, en richt de verdeeling zóó in, dat het onderschrift niet op eene nieuwe bladzij begint. Aan voorname personen en in felicitatie-brieven kan men de opengelaten ruimte iets grooter nemen.

Aan het hoofd en aan het slot van den brief benoemt men hem aan wien men schrijft, met den hem toekomenden titel, bijv. *Weledelgeboren Heer*; om stijfheid in den stijl te voorkomen, schrijft men in den brief. *U, Uw, enz.*

Om de netheid en zindelijkheid van 't geheel te bevorderen, maakt men geen gebruik van zand of vloeipapier, maar laat den inkt eenvoudig drogen.

Men vouwt den brief in drieën of vieren naar het formaat der enveloppe, welke men niet moet vergeten, naar het gewicht van den brief, van een postzegel te voorzien, aangezien de geadresseerde anders den brief lichtelijk zou weigeren, tenzij hij èn port èn boete geliefde te betalen.

Om verkeerde bezorging te voorkomen, zorg men, dat het adres juist en duidelijk zij geschreven. Woont de geadresseerde, dien men naar zijnen rang en stand betitelt, in eene groote stad, dan plaatse men den naam der straat en, zoo noodig, het nummer der woning er bij.

VRAGEN.

Wat moet men in het schrijven aan hooggeplaatste personen in acht nemen?

Hoe moeten onze brieven aan bekenden of familieleden zijn?

Wat moet men doen als men per brief van iemand eenige inlichting vraagt?

Wat als men die ontvangen heeft?

Wanneer behooren kinderen een brief te schrijven?

In welk geval mogen deze geen gebruik van briefkaarten maken?

Wanneer plaatst men den datum in handelsbrieven, waar in elken anderen brief?

Hoe moet een brief worden ingericht?

Hoe moet het adres geschreven worden?

Besluit.

De opvolging der plichten welke de wellevendheid ons oplegt, strekt ten nutte zoowel van de geheele maatschappij, als van ieder harer leden in 't bijzonder.

Zij maakt de menschen geschikter voor het maatschappelijke leven.

Zij werkt mede om ons welwillender jegens onze medeburgers te maken; om van onze oprechtheid, zachtzinnigheid ook in onze uitwendige handelingen, in de vormen des levens blijk te geven. Die kieschheid in ons doen en laten doet ons de harten van alle weldenkenden winnen.

Tellen wij hare regels daarom niet gering; laten wij ze vroegtijdig, in onze jeugd reeds, in beoefening brengen.

Gewennen wij ons er aan, alles wat be-

tamelijk, wat rechtschapen is, ook als nuttig te beschouwen.

Laten wij steeds iedereen die achting bewijzen, waarop hij aanspraak heeft; laten wij het ook doen in de vormen, welke de wellevendheid voorschrijft. Zóó zullen wij ons het leven aangener maken, ons zelven gelukkiger en meer tevreden gevoelen; zóó zullen wij de achting en toegenegenheid onzer medemenschen winnen; zóó zullen wij ons behagelijker maken aan God, die ons beveelt dat wij elkander moeten beschouwen als kinderen van éénen Vader, als leden van een en hetzelfde huisgezin.

VRAGEN.

Welke gunstige gevolgen zal voor ons de opvolging van de regelen der wellevendheid hebben?

Wanneer moeten wij beginnen de regelen der wellevendheid te onderhouden?

INHOUD.

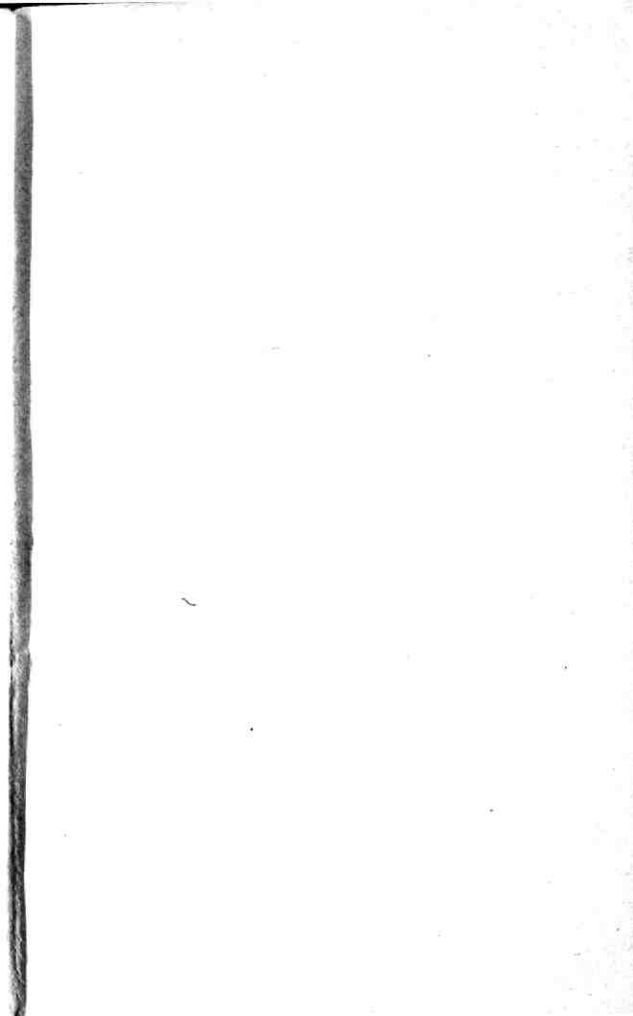
	Blz.
Wellevendheid.	3
Plichten jegens ons zelven	6
Het lichaam.	6
<i>Houding en gang.</i>	7
<i>Het gelaat.</i>	8
<i>Het hoofd.</i>	9
<i>De oogen.</i>	9
<i>Neus en ooren.</i>	10
<i>Mond en tanden</i>	12
<i>De handen.</i>	13
<i>De armen.</i>	14
<i>De voeten.</i>	15
<i>Het haar.</i>	15
Zindelijkheid en orde.	15
<i>De kleeding.</i>	16
<i>De woning.</i>	17
<i>Gebruik van den tijd.</i>	19

I N H O U D.

	Blz.
Plichten jegens anderen.	21
<i>Jegens bloedverwanten</i>	23
<i>Jegens armen en ongelukkigen</i>	24
<i>Jegens bijzondere personen</i>	25
Op de wandeling.	26
Op reis.	29
Gedrag in de kerk	32
Over de verschillende soorten van bezoeken .	33
<i>Tegenbezoek (contravisite)</i>	34
<i>Gelegenheidsbezoeken</i>	35
<i>Het ontvangen van bezoeken</i>	36
<i>Bezoek aan zieken</i>	41
Het gesprek.	43
Gedrag bij het spel en andere uitspanningen.	50
Gedrag bij maaltijden	53
Het schrijven van brieven.	61
Besluit.	67

HANDBOEKJE DER WELLEVENDEID,
VOOR SCHOOL EN HUIS.

Eerste Stukje. — Prijs 10 Cents.

INHOUD.

Een noodzakelijk woord vooraf. — Des
morgens. — Des avonds. — Voor school-
tijd. — In de school. — Gedrag jegens
uwe medeleerlingen. — Na schooltijd. —
In de kerk. — Te huis.

Gedrag jegens de Ouders.

*Omgang met Broeders, Zusters en Dienst-
boden.*

Gedrag aan tafel. — Het spel. — Op
straat. — Gedrag in andere huizen.